

مشخصات طرح

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت:

۴۲۸

شماره چاپ:

۱۱۱۷

تاریخ چاپ:

۱۳۸۹/۳/۳

نام دفاتر:

مطالعات حقوقی

مطالعات سیاسی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۰۲۹۸-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۹/۴/۸

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱۱۵) آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

در خصوص بیانیه‌ها»

مقدمه

یکی از حقوق نمایندگان مردم در مجالس کشورهای گوناگون اظهار نظر درباره مسائل مختلف داخلی و بین‌المللی است. این حق مورد توجه قانونگذار اساسی جمهوری اسلامی نیز بوده و در اصل هشتاد و چهارم قانون اساسی تصریح شده است: «هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید».

اظهار نظر نمایندگان درباره مسائل مختلف به دو شیوه فردی و جمعی صورت می‌گیرد. روش‌های اعمال این حق نیز به تناسب آن متفاوت است و صورت انفرادی آن اغلب در قالب نطق‌های پیش از دستور^۱ و صورت جمعی آن به شکل انتشار بیانیه‌ها و قطعنامه‌هاست^۲ که طی آن عده‌ای از نمایندگان هم‌نظر، درباره یک موضوع مشخص به اظهار نظر می‌پردازند. بیانیه‌ها با اهداف مختلف و در موضوعات گوناگون صادر می‌شوند و صدور آنها هنگامی صورت می‌گیرد که نمایندگان، اظهار نظر و واکنش مجلس به یک موضوع جاری و مشخص را ضروری احساس می‌کنند، اما در عین حال قانونگذاری درباره آن موضوع را لازم یا مناسب نمی‌دانند. بیانیه‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی هر چند فاقد قوه الزام‌آور حقوقی هستند، اما از ارزش سیاسی بالایی برخوردار بوده و می‌توانند در موضوعات مختلف داخلی و خارجی مؤثرتر باشند. طرح حاضر با عنایت به آثار گسترده سیاسی بیانیه‌های مجلس شورای اسلامی و به منظور حفظ حرمت امضاها و دیدگاه‌های نمایندگان در صدد اصلاح شیوه صدور بیانیه‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی است.

تحلیل مسئله

آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی نیز به تبع اصل هشتاد و چهارم قانون اساسی صدور بیانیه را برای مجلس به رسمیت شناخته و تشریفات را برای صدور آن مقرر کرده است. مهمترین نکته در خصوص شیوه کنونی صدور بیانیه در مجلس شورای اسلامی آن است که از یکسو بیانیه‌ها در مجلس شورای اسلامی تصویب نمی‌شود، بلکه پس از امضای بیش از نصف مجموع نمایندگان بدون ذکر اسامی نمایندگان در پایان صحن علنی قرائت می‌شود در حالی که در غالب مجالس سایر کشورها، این بیانیه‌ها در صورت داشتن نصاب مقرر شده در آیین‌نامه‌ها یا رویه‌های پارلمانی، تصویب و پس از آن چنین بیانیه‌ای نه نظر نمایندگان امضاکننده بلکه نظر رسمی پارلمان درباره موضوع مطروحه محسوب می‌شود. از سوی دیگر لزوم اخذ امضای بیش از نیمی از نمایندگان باعث می‌شود صدور بیانیه‌ها عملاً امری مشکل و زمانبر باشد که این مسئله با حق اظهار نظر نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و همچنین اهداف و کارویژه بیانیه‌ها تناسب چندانی نداشته باشد.

۱. ماده (۱۰۶) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.

۲. ماده (۱۱۵) آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.

شیوه پیشنهادی علاوه بر اینکه به واسطه الزامی کردن تصویب بیانیه‌های مجلس شورای اسلامی، می‌تواند به قوت و میزان اثرگذاری آنها بیافزاید و در جلب توجه رسانه‌ها و افکار عمومی مؤثر باشد؛ امکان طرح و پیشنهاد بیانیه را برای نمایندگان تا حدودی تسهیل نموده و می‌تواند راهکاری جهت تسریع در صدور بیانیه‌ها که غالباً ناظر به شرایط زمانی خاصی بوده و نیازمند سرعت عمل بالاست نیز باشد. همچنین طرح پیشنهادی سعی کرده با بالا نگه داشتن حد نصاب امضای لازم جهت پیشنهاد بیانیه، مانع از پیشنهاد بیانیه‌های غیرضروری و غیرمهم - که علاوه بر اتلاف وقت مجلس، در طول زمان نیز ممکن است منجر به کاهش اهمیت و تأثیر بیانیه‌ها گردد - باشد.

به نظر می‌رسد هدف از پیشنهاد تبصره «۱» نیز جلوگیری از صدور بیانیه‌های رسمی مجلس بدون رعایت تشریفات مقرر در ماده باشد، اما شیوه نگارش آن به گونه‌ای است که هرگونه صدور بیانیه توسط نمایندگان (و نه به عنوان بیانیه رسمی مجلس) را به طور کلی فاقد اعتبار اعلام کرده است که این مسئله در تطبیق با حقوق نمایندگان در قانون اساسی محل تأمل است.

نتیجه‌گیری

شیوه پیشنهادی صدور بیانیه‌ها در مجلس شورای اسلامی در عین حفظ حد نصاب قابل توجهی برای صدور بیانیه، جهت ممانعت از پیشنهاد بیانیه‌های غیرضروری و غیرمهم، صدور بیانیه‌ها را تا حدودی تسهیل و تسریع کرده که این مسئله با اهداف و کارویژه‌های بیانیه‌ها همخوانی بیشتری دارد. از سوی دیگر تصویب بیانیه‌ها (و نه صرف امضای آنها) در مجلس شورای اسلامی می‌تواند راهکاری جهت تقویت و گسترش میزان تأثیرگذاری آنها، خصوصاً در موضوعات ناظر به دولت و دستگاه‌های اجرایی در راستای اعمال نظارت سیاسی مجلس شورای اسلامی بر دولت باشد. لذا در مجموع تصویب طرح با اصلاح در تبصره «۱» آن به شرح زیر پیشنهاد می‌گردد:

تبصره «۱» - صرفاً بیانیه‌هایی که با رعایت تشریفات مقرر در این ماده صادر شده باشند بیانیه رسمی مجلس شورای اسلامی محسوب می‌گردند.